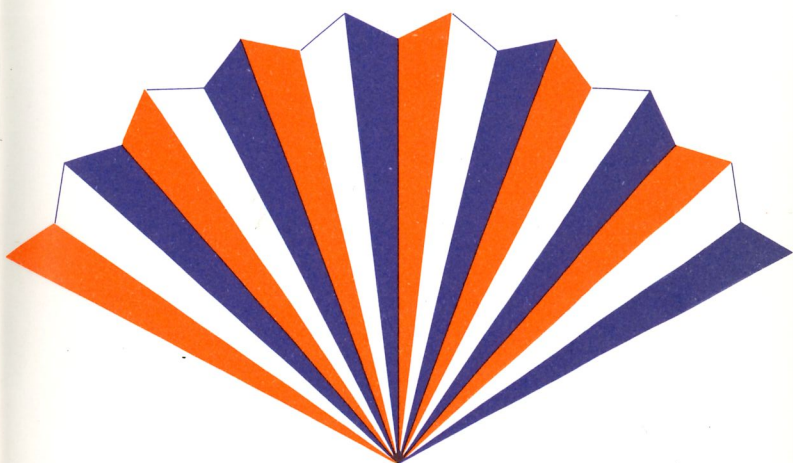
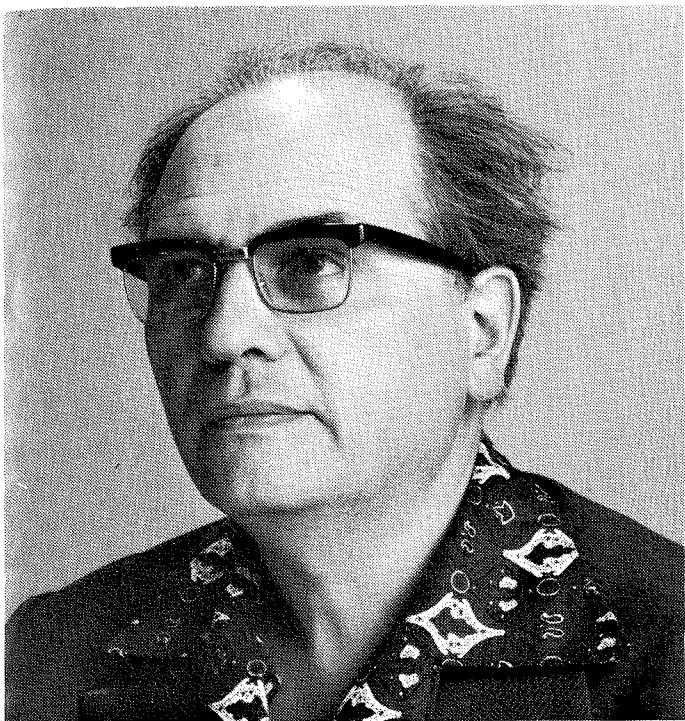

Holland Festival 1973

Actuele muziek II

23 juni 1973
Amsterdam Concertgebouw
20.15 uur

La Hollande n'est pas seulement le pays des tulipes multicolores, et des canaux porteurs de rêve (dont parle peut-être "L'invitation au voyage" de Baudelaire). C'est encore le pays des musées de peinture, où l'on retrouve Rembrandt, Ruysdaël, et tant d'autres grands peintres. Elle est aussi pour moi le pays qui m'a décerné le "prix Erasme", et enfin, un pays de musique où l'on donne de merveilleux concerts.

Parmi ces concerts, je n'aurais garde d'oublier ceux du Maître Jean Fournet, et notamment la "Tirangalila-Symphonie", qu'il a si magnifiquement dirigée à Amsterdam et à Rotterdam.

Aussi est-ce avec joie que je reviens à Amsterdam pour entendre à nouveau le Maître Jean Fournet interpréter mes trois œuvres : "L'Ascension", "Le Réveil des oiseaux", et "Chronochromie".

Olivier Messiaen

Actuele muziek II

Het Radio Filharmonisch Orkest

Dirigent: Jean Fournet
Solisten: Yvonne Loriod, piano
Rob Meyn, xylofoon
Cees v. Steyn, marimba
Koos Terpstra, klokken

Olivier Messiaen: L'Ascension
a. Majesté du Christ demandant
sa gloire à son père
b. Alléluias sereins d'une âme
qui désire le ciel
c. Alléluia sur la trompette,
alléluia sur la cymbale
d. Prière du Christ montant vers
son père

Olivier Messiaen: Le Reveil des oiseaux
Soliste: Yvonne Loriod

Pauze

Olivier Messiaen: Chronochromie
a. Introduction
b. Strophe I
c. Antistrophe I
d. Strophe II
e. Antistrophe II
f. Epôde
g. Coda

Solisten: Rob Meyn
Cees v. Steyn
Koos Terpstra

Olivier Messiaen

Olivier Messiaen werd op 10 december 1908 in Avignon geboren. Hij groeide op in Grenoble en in de bergen van de Dauphiné (Hautes - Alpes) vond hij zijn werkelijke vaderland. Dáár schreef hij later bijna al zijn werken gedurende de zomermaanden.

Van 1919 tot 1930 studeerde Messiaen aan het Conservatorium van Parijs. Hij vertrekt daar met eerste prijzen voor pianobegeleiding, orgelspel en improvisatie, contrapunt en compositie.

Hij zet zijn studies geheel alleen voort. Hij bestudeert de hindou-rithmiek, de Griekse metriek, de Gregoriaanse muziek en houdt zich bezig met de uitheemse folklore.

Als ornitoloog werpt hij zich op het in muziekschrift vastleggen van het vogel-gezang van alle streken in Frankrijk.

Vanaf 1942 doceert Messiaen harmonieleer aan het Conservatorium van Parijs, vanaf 1947 analyse en ritmiek en sinds 1966 compositie. Bovendien gaf hij compositiekursussen te Budapest, Darmstadt, Sarbrücken en Tanglewood (USA). Sinds enkele jaren bereist hij de gehele wereld waaronder Japan, de USA, Canada en Zuid-Amerika om te musiceren en te assisteren bij concerten van zijn werk.

L'Ascension - Olivier Messiaen

Het werk werd in 1933 geschreven en bestaat uit vier delen.

Het eerste deel maakt gebruik van het koper, het tweede deel van hout en strijkers, het derde deel van het gehele orkest, terwijl het laatste deel geschreven is voor alleen strijkers.

Hieronder volgen de titels van de delen, met de daarbij behorende teksten uit de 'Heilige Schrift':

- a. Majesté du Christ demandant sa gloire à son père.
'Père, l'heure est venue, glorifie ton Fils, afin que ton Fils te glorifie.'
(Priesterlijk gebed van Christus, Evangelie volgens Johannes)
- b. Alléluias seriens d'une âme qui désire le ciel.
'Nous vous en supplions, ô Dieu, . . . faites que nous habitons aux cieus en esprit.' (Mis van Hemelvaart)
- c. Alléluia sur la trompette, alléluia sur la cymbale.
'Le Seigneur est monté au son la trompette . . . Nations, frappez toutes des mains; célébrez Dieu par des cris d'allégresse!'
(Psalm 46)
- d. Prière du Christ montant vers son père.
'Père, . . . j'ai manifesté ton nom aux hommes . . .
Voilà que je ne suis plus dans le monde; mais eux sont dans le monde, et moi je vais à toi.'
(Priesterlijk gebed van Christus, Evangelie volgens Johannes)

Bij het laatste avondmaal heeft Christus deze woorden uitgesproken; hij elimineerde daarmee de begrippen tijd en plaats.

Op het eigenlijk ogenblik van de Hemelvaart heeft Christus ze opnieuw gesproken. Zij geven het plechtig gebeuren weer van deze Opstijging, die zelfs hemelse begrippen oneindig te boven gaat.

Reveil des Oiseaux (1953) - Olivier Messiaen

De Herfst . . .

Middernacht

Een solo van de nachtegaal vormt de inleiding (pianocadens). Twee andere nachtegalen mengen zich in het gezang van de eerste; nog steeds aan de piano.

Een grote stilte. De steenuil door de soloviool, de draaihals op de piano, de zanger op de esklarinet, de boomleeuwerik op de piccolo, de nachtzwaluw door de strijkers.

Nog een nachtegaal verdeeld over fluit, klarinet en piano.

Vier uur 's ochtends, de dageraad, de vogels ontwaken

De orpheusspotvogel, de roep van de hop.

De zanglijster door de trompet, houtblazers met resonantie van strijkers.

Vervolgens begint een groot tutti. Achtereenvolgens maken hun entree:

Het roodborstje op de piano, de merel door de soloviool, de roodstaart op de xylophone, de koekoek, de vink, de tijftjaf, de kraai, de hop, de ekster.

Het geheel gedomineerd door de wielewaal, door de hoorns en celli met resonantie van strijkers. Vier merels op vier fluiten en twee roodborstjes op klokkenspel en celesta vullen het geheel aan.

Bij zonsopgang

Een plotseling ophouden van het tutti.

Ochtendgezag

De solo van de zwarte zangvogel als nieuwe pianocadens. Later met begeleiding van de tortelduif door de fluiten (flutterzunge). Dan de grijze zangvogel op celesta, de roep van de kneu op de klarinet, vervolgens lijster en wielewaal.

Derde pianocadens van de merel.

Klein ensemble gevormd door twee merels (piano), twee roodborstjes (celesta en klokkenspel). Opnieuw de roep van de lijster en de wielewaal. De roep van de kneu en de lach van de groene specht.

Slotcadens van de piano: zang- en roep-fragmenten worden achter elkaar gelegd: groenling, pimpelmees, lijster, kanarie, zwarte zangvogel, wielewaal, boomklever, winterkoninkje, putter, spreeuw, bergfluter, kraai en roodstaart.

De pianocadens besluit met een duo tussen roodborstje en merel.

Midden op de dag

Grote stilte. Nog één keer wordt de stilte verstoord door:

Twee vinken op twee violen, het geklop van de grote bonte specht op het wood-block.

Tenslotte blijft in de verte alleen de koekoek over, pianissimo op temple-block.

Chronochromie (1959-1960) - Olivier Messiaen

'Chronochromie' steunt op een twee-ledig materiaal: klank en tijdstructuur.

Het ritmisch materiaal bestaat uit 32 verschillende toonduren, in symmetrische interversies gebruikt; de verwisseling geschiedt steeds in dezelfde volgorde.

De zo verkregen permutaties worden of alleen, of fragmentarisch of in drie lagen boven elkaar geplaatst gehoord.

Niet alle permutaties zijn gebruikt.

Het klank- of melodisch materiaal benut het gezang van vogels uit Frankrijk, Zweden, Japan en Mexico. Ook gebruikt het de geluiden van water (watervallen en bergstromen), genoteerd in de Franse Alpen.

De zeer ingewikkelde mengingen van klanken en klankkleuren blijven ten dienste van de toonduren, die zij — door deze te kleuren — moeten onderstrepen. De kleur dient derhalve om de verdeling van de tijd tot uitdrukking te brengen. Vandaar de titel:

'Chronochromie' = 'Kleur van de tijd'. (Grieks: Khronos = Tijd; Khrôma = Kleur.)

Het werk is geconstrueerd als de koren van het antieke Griekse treurspel, met verdubbeling van de strofen en toevoeging van een Introductie en een Coda.

Het bestaat uit zeven opeenvolgende delen:

Introduction - Strophe I - Antistrophe I - Strophe II - Antistrophe II - Epôde - Coda.

Olivier Messiaen

Jean Fournet

Jean Fournet

Jean Fournet, de dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest van de NOS werd 14 april 1913 te Rouen geboren.

Hij studeerde aan het Conservatorium te Parijs en dirigeerde aldaar alle grote symfonie-orkesten.

Hij was verder dirigent bij de opera, later ook 'directeur de la Musique' van de Opéra Comique en leraar orkest-directie aan de 'Ecole Normale de Musique' te Parijs.

Sedert 1 september 1961 is Fournet vaste dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest.

In ons land heeft hij ook het Concertgebouworkest, het Residentie Orkest, het Utrechts Symfonie Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest gedirigeerd.

Met ingang van september 1968 is Fournet tevens aan het Rotterdams Philharmonisch Orkest als vaste dirigent verbonden. Als gast-dirigent verschijnt Fournet regelmatig op de concertpodia in Europa, Noord- en Zuid-Amerika, Japan en Australië. Met het Radio Filharmonisch Orkest maakte Jean Fournet verschillende succesrijke tournees naar het buitenland onder meer naar Duitsland, Frankrijk, Zwitserland en Italië.

Yvonne Loriod

Yvonne Loriod, geboren in Houilles, dicht bij Parijs, begon al heel jong haar muzikale studie. Dankzij haar peettante, een uitstekend pianolerares, gaf zij al in haar jeugd maandelijks een recital dat een klassiek, een romantisch en een modern werk omvatte. Op deze wijze had zij op 14-jarige leeftijd al het 'Wohltemperierte Klavier' van Bach, de 32 sonates van Beethoven, het volledige oeuvre van Chopin en Schumann en de 28 pianoconcerten van Mozart op haar repertoire.

Met onderscheiding behaalde zij het diploma van het Conservatoire National de Musique te Parijs en zij breidde haar repertoire uit met het oeuvre van Debussy, Ravel en moderne componisten als Schönberg, Messiaen, Jolivet, Boulez en Bartók.

Haar concertreizen voerden haar naar alle hoofdsteden in Europa, naar Scandinavië, Azië, Afrika en de Verenigde Staten, waar zij optrad met de bekendste orkesten en dirigenten.

Zij geeft piano-onderricht aan het Conservatoire National Supérieur de Musique in Parijs en aan de Meisterklasse voor piano van de Badische Musikhochschule te Karlsruhe.

Yvonne Loriod heeft talrijke grammofoonopnamen gemaakt van werken van Mozart, Schumann, Bach, Chopin, Albeniz (Ibéria), de Falla, Strawinsky, Messiaen, Schönberg en Boulez, waarbij zij negen maal werd onderscheiden met de Grand Prix du Disque.

Radio Filharmonisch Orkest

Het Radio Filharmonisch Orkest, dat in 1945 is opgericht, is een van de vijf orkesten van de Nederlandse Omroep Stichting (NOS). Sinds 1 september 1961 wordt dit orkest geleid door Jean Fournet. Zijn voorgangers waren Albert van Raalte, Willem van Otterloo, die ook nu nog regelmatig met het orkest optreedt, Paul van Kempen en Bernard Haitink. Talrijke gastdirigenten uit binnen- en buitenland hebben het orkest geleid. In de zomer van 1970 dirigeerde Leopold Stokowski het RFO tijdens openbare concerten in Amsterdam en Rotterdam. Ook maakte hij enige grammofoonplaten met het orkest. Het orkest telt 90 tot 100 musici, al naar gelang de aard van de werken, welke worden gespeeld. Concertmeester is Dick de Reus. Het orkest is bekend in geheel Europa vanwege zijn radio-uitzendingen. Voorts kreeg het orkest bekendheid door zaalconcerten in Nederland en in een aantal Europese landen. Het neemt steeds deel aan het Holland Festival, is vaak te horen in het Amsterdams Concertgebouw, o.m. in de VARA-serie 'Matinée op de vrije zaterdag' en speelt ook in andere Nederlandse concertzalen.

Tournees maakte het orkest naar Duitsland (o.m. het Beethoven festival in Bonn), Frankrijk (het Muziekfestival van Besançon en het festival 'de Pâques' te Lourdes), 'Warschauer Herfst' in Polen, Zwitserland en Italië.

Onder leiding van Roberto Benzi nam het orkest met succes deel aan het Internationaal Muziekfestival van Belgrado.